

Վիտա «պտուտակ», վիտալամիչ ընել «պտուտակով գոցել» թրք. *vida* < իտալ. *vide*, վենետիկ բարբառով *vida* կամ *vida*:

Վիտելլա «տեսակ մը կաշի՝ որմէ կօշիկ կը շինեն» < իտալ. *vitella* «էգ հորթ» (արուն կը կոչուի *vitello*):

Վի՛րա «միշտ, անընդհատ, շարունակ», կը գործածուի մանաւանդ կրկնութեամբ Վի՛րա Վի՛րա, թրք. *vıra*. կը թուի եւրոպական փոխառութիւն. արդեօք նաւաստիներու գործածական *vira!* «գարձո՛ւր» բա՛ռն է, իրրեւ «գարձեալ եւ գարձեալ»:

Վուալ «կանանց երեսի քօղ, չգարչ» < ֆրանս. *voile*. նոր մտած ձեւ է, որուն տեղ հիները կը գործածեն վէլօ:

S.

ՏալաՎերա «կուր, ոգորում». թրք. եւս *dalavera*. կը թուի եւրոպական փոխառութիւն, բայց մայր ձեւը անյայտ է:

Տալլա «աստղածաղիկ, երազ չիչէյի» < իտալ. *dalia* կամ ֆրանս. *dahlia*. գործածական է միայն Չմխոնիոյ բարբառին մէջ:

Տալլան «ձկնատեսան», թրք. *da-lyan*, նյն. *ταλιάνι*. անշուշտ օտար բառ մը ըլլալու է. հմմտ. իտալ. *tagliuola* «վայրի կենդանիներ բռնելու ծուղակ»:

Տամա «պարի մէջ ընկերուհի, տիկին» < իտալ. *dama*:

Տամա «տեսակ մը խաղ է» < իտալ. *dama*. որ եւ թրք. *dama*:

Տամասկօ «արծաթախան մետաքսայ կտոր մը՝ որմէ եկեղեցական զգեստներ կը պատրաստեն յատկապէս» < իտալ. *damasco* նոյն նշ. կազմուած է Դամասկոս քաղաքին անունէն:

Տամանա «հաղաղակ, խտրով պատած հաստափոր շիշ», թրք. *damejane* < իտալ. *damigiana*, որ է ֆրանս. *dame-jeanne*:

Տամպուրա «թելաւոր նուագարան մէջ», թրք. եւս *dambura*. կայ իտալ. *tamburo*. «թմբուկ»:

Տանէլլա «տեսակ մը արքան՝ որով կօշկահարը գամ կը հանէ կամ կօշիկին սայան պրկել քաշելով՝ կաղապարին վրայ կը գամէ» < իտալ. *tanaglia*:

Տանս «եւրոպական պար» < ֆրանս. *danse*:

Տառա «ապրայ, ամանին ծանրութիւնը, *tare*», տառան առնել «մէկուն ի՛նչ մարդ ըլլալը լաւ հասկնալ», թրք. *dara* < իտալ. *tara* «ապրայ»:

Տառացա, քառացա «տան առջեւ՝ վրան բաց պատշգամ, *balcon*» < իտալ. *terrazza* նոյն նշ.:

Տէսիմէթրօ «տասնորդամէթր» < ֆրանս. *décimètre*. վերջի մասն իտալերէնէ փոխառեալ մէթրօ ձեւէն:

Տէփօ «մթերանոց. ասրանքի մը ամբարուած տեղը», թրք. *depo* < ֆրանս. *dépôt*:

Տէփօզիթօ «մթերում, ամբարում», տէփօզիթօ ընել «ասրանք մը մթերել, մթերանոցի մէջ լեցնել պահել», թրք. *depozito* < իտալ. *deposito* «մթերանոց, մթերեալ»:

Տէֆօթօ «որեւէ դեղարոյս խաշելով՝ ջուրը առնելը». տէֆօթօ ընել, տէֆօթօ մը շինել (դեղագործական բառ). < իտալ. *de-cotto* (որ է ֆրանս. *décoction*):

Տէֆօլթէ «թեւերը եւ կուրծքը կիտարաց (հագուստ կանացի)» < ֆրանս. *décolleté*:

[Տըլլա «պուշ, բթամիտ». պատահական նմանութիւն ունի անգլ. *dull* (կարդա՛ տըլ) «պուշ, բթամիտ»:]

Տիպլօմա «վկայագիր», թրք. *diploma* < իտալ. *diploma*:

Տիպլօմաթ «քաղաքագէտ, խորամանկ եւ շրջահայեաց» < ֆրանս. *diplomate* (կրնար դալ նաեւ իտալ. *diplomate* ձեւէն, բայց որովհետեւ իտալ. այս ձեւը քիչ գործածական է, կը դնենք առաջինէն):

Տիտօն «Ֆրանսացի» < ֆրանս. *dis donc!* «ըսէ՛ ուրեմն» ձեւէն. այս գարձուածը կը գործածեն ֆրանսացիք ընկերարար իրար կանչելու ժամանակ, իրր «ինձի՛ նայէ, քեզի՛ կ'ըսեմ, հէ՛յ» իմաստով: Խրթի պատերազմին ժամանակ Ֆրանսական զօրքը գալով Պօլիս, հայերը շարունակ լսել են անոնց մէջ այս ձեւը եւ կարծել են թէ *dis donc!* «Ֆրանսացի» նշանակութիւնն ունի:

Տիրէթօն «վարիչ, տեսուչ» < ֆրանս. *directeur*:

Տիրիմէ ընել «պարը կառավարել» < ֆրանս. *diriger*:

Տիւզիմա, տուզիմա «երկոտասնեակ, 12 հատ», թրք. *duzina* < իտալ. *doz-*

zina, որ վենետիկ բարբառով կը հնչուի տօճիմա:

Տուալէթ «կանանց արդուզարդ» < ֆրանս. *toilette*:

Տուշ «բարձր հաստատուած ցնցուղէ մը ցայտոյ ջրով լողանք» < ֆրանս. *douche*:

Տուպա «լաստանաւ», թրք. *duba* < անշուշտ եւրոպական բառ է, բայց մայր ձեւը անյայտ է. նյն. եւս կ'ըսուի *տօքսա*:

Տուվէլլօ «մենամարտ» < իտալ. *duello*:

Տուբա «գուբ» < իտալ. *duca*:

Տուիմօ «տեսակ մը խաղ» < իտալ. կամ ֆրանս. *domino*:

Տոֆօն «բժիշկ», թրք. *doktor* < ֆրանս. *docteur*:

P.

Րէզիֆօ «առեւտրական յանդիմութիւն. *risque*» < իտալ. *rischio* ձեւէն՝ յունական ձեւափոխութեամբ?:

Րոնֆ «իլ» տես էօրէֆէ:

Q.

Փաթա «խաղի մէջ հաւասար, ո՛չ տարած եւ ո՛չ տարուած», թրք. *rata* < իտալ. *patta*:

Փաթէնթ «մենաշնորհ որ կը տրուի հնարիչին՝ իր նոր հնարած մէկ տարկան մատակարար համար» < իտալ. *patente* «հրովարտակ, արտօնագիր»:

Փաթէնա «կաթոլիկ վարդապետ» < նյն. *paterna* «հայր» որ կրօնաւորներու տրուած մակդիրն է:

Փաթիմաթա «պտոյտ՝ մէկուն հետ սիրարանութիւն ընելու նպատակով» < իտալ. վենետիկեան բարբառով *patinata* «սառոյցի վրայ սահելը, չմշկում»:

Փաթիսֆա «տեսակ մը բարակ կտաւ», թրք. *patiska* < իտալ. *batista* (որ է ֆրանս. *batiste*):

Փաթնօն «վարպետ, այն անձը՝ որուն քով մէկը պաշտօնի մտած է» < ֆրանս. *patron*:

Փալասկա «փամփշտակալ, ոստիկաններու մէջը կապուած գօտին. *cartouchière*, *giberne*», թրք. *palaska*, նյն. *παλάσκα* կը համարուի հունարերէնէ փոխառութիւն:

Փակամէթօ «գործարանի բանւորներուն ամսական վճարումը» < իտալ. *pagamento* «վճարում»:

Փայթօն «եւրոպական կտօք», թրք. *phayton* < ֆրանս. *phaéton*. նոր ձեւն է ֆայթօն:

Փայլանչօ կամ փայլաչօ «բարեկենդանի զիմակաւոր» < իտալ. *pagliaccio* «խեղկատակ»:

Փանթօլ, փանթօլօն «տարտ», թրք. *pantolon* < ֆրանս. *pantalon* կամ իտալ. *pantalone*:

Փանթօֆ «հողթափ, սենեակի կօշիկ առանց կրունկի» < իտալ. *pantofola*. ձայնաւորի տարբերութեան պատճառով մէկ կողմ կը մնայ ֆրանս. *pantoufle*. երկուքն ալ նոյն նշ.:

Փանկաոթա «անանկութիւն, *banqueroute*» < իտալ. *bancarotta* նոյն նշ. բուն կը նշանակէ «կորած սեղան» (*banca* «սեղան» + *rotta* «կորած, ջարդած» բառերէն), համաձայն այն հին սովորութեան, որով անանկ վաճառականին սեղանը կը ջարդէին:

Փանկօ «սեղան արհեստաւորի, յատկապէս կօշկակարի» < իտալ. *banco* «սեղան». *b* նախաձայնը դարձած է մեր մէջ ֆ՝ ազդեցութեամբ *ch*. ըստ այսմ մէկ կողմ կը մնայ իտալ. *panca* «նստարան», որ թէեւ նախաձայնով նման է, բայց վերջին ձայնաւորով ու նշանակութեամբ տարբեր: Կայ նաեւ իտալ. *pancone* «մեծ ու երկար սեղան, որուն վրայ յատկապէս ատաղձագործները կ'աշխատին», որ ի դէպս կրնար տալ հյ. փանկօ:

Փանմուր «լուսանցոյց, պատուհանի առջեւ շինուած տեսակ մը փեղկ՝ արեւը արգիլելու համար. *persienne*» < ֆրանս. *abat-jour*, որ բացի «ճրագի լուսամփոփ» իմաստէն, կը նշանակէ նաեւ «խանութիւնը եւ վաճառատուներու առջեւ շինուած տեսակ մը արեւարգել լուսանցոյց»:

Փանտիսփանյա «տեսակ մը խմորեղէն» < իտալ. *pan di spagna*, որ բուն կը նշանակէ «Սպանական հաց» եւ է տեսակ մը փոփուկ խմորեղէն:

Փանտոմիմա «խեղկատակութիւն», թրք. *pantomina* < իտալ. *pantomima* «մեջկատակ»:

Փանֆէն տես Պանֆէն:

Փաշափորթ «անցագիր», թրք. *پاشا پورط* *pašaport* < իտալ. *passaporto* (թրք. փաշաբառն ազդուելով սի տեղ շ ստացած):

Փաշավրա «ցնցոտի, ջնջոց, աղտոտ ու պատուած լաթի կտոր», թրք. *پاشا پورط* *pašavra* < նյն. *πασσαβόρου*. բայց ասիկա բնիկ յո՞յն է:

Փառքի «մէկ անգամ խաղալը, խաղի մէկ ձեռք». փառքի մը խաղանիֆ. երկու փառքի ես տարի. <Փրանս. *partie* «մաս, բաժին», որ թղթախաղի մէջ ունի նաեւ այս նշանակութիւնը:

Փառուլա կամ փառուլա «տարածայնութիւն. ամէն կողմ տարածուած լուր. 2. դիւերային նշանարան. արդիւուած տեղէ մը գիշերը անցնելու համար ծածուկ բառ կամ խօսք», թրք. *پارولا* *parola* < իտալ. *parola* «խօսք, բառ»:

Փառտոն «ներողութիւն. 2. բարեւելու համար մէկուն ձեռքը սեղմելը» <Փրանս. *pardon* «ներողութիւն»:

Փաստա «տեսակ մը քաղցր խմորեղէն» < իտալ. *pasta* «խմոր»:

Փավլիֆա «գործարան», որ եւ փապրիֆա. թրք. *پابلیقا* *fabrika*, ազալ. *pavlika* < իտալ. *fabrica* «գործարան» բառն է, որ նախ տուեր է փապրիֆա, յետոյ ր ձայնը կակղելով *Փավլիֆա եւ բաղաձայններու փոփոխութեամբ փավլիֆա:

Փարասոլ «հոգնոց (անձրեւի կամ արեւի)». գործածական է միայն Չմիւնիոյ Հայոց բարբառով < իտալ. *parasole* «արեւի հոգնոց»: Թէեւ ձեռով նոյն է նաեւ Փրանս. *parasol*, բայց փոխառութիւնը հին ըլլալով՝ Փրանսերէն ձեռք մեզի հետ գործ չունի:

Փափ «կօշկակարներու եւ ատաղձագործներու գործածած բնորոշ սոսիճ մը. բնույթն». թրք. *پاپ* *pap*. անշուշտ եւրօպական փոխառութիւն մ'է, բայց մայր ձեռք անձանօթ:

Փափա «Հուովմի պապը», թրք. *پاپا* *papa* < իտալ. *papa*:

Փափա «հաց, հացիկ». կը գործածուի Ազովիսի, Բուլանրիսի, Երեւանի, Մշոյ եւ Վանայ մանկական բարբառին մէջ. նոյնը Տփղիս՝ բարա ձեռով. իսկ Ղարաբաղի մէջ փօփ կը նշանակէ «մանկիկներուն տրուած կերակուր մը, որ է թէյի մէջ բրգած հաց

կամ երմուկով խիւս», Տփիլիս՝ փուփ, Գանձակ փօփօ (մանկիկի լեզուով) «կերակուր». այս բոլորին հետ նոյն են իտալ. *pappo* (մանկական լեզուով) «հաց», *pappa* «ջուրի մէջ եփուած հաց, խիւս»:

Փափառա «սաստիկ կշտամբանք, յանդիմանութիւն», թրք. *پاپازا* *papara*. < նյն. *παπάρα* «մէջը պանիր ու պղպեղ փաթթած հաց». փխր. փափարա ուտել «յանդիմանութիւն լսել»:

Փափէթ «կապոց, ծրար (յատկապէս թուղթի մէջ փաթթուած). 2. ծխախոտի թուղթէ տուփ (օր. փափէթ մը քիւքիւն)». թրք. *پاکت* *paket* < իտալ. *pacchetto*:

Փափտա «փերթ, մեծ կտոր», թրք. *پافتا* *rafta*. անշուշտ օտար է, բայց մայր ձեռք անասոյգ. հմմտ. իտալ. *paffuto*, *paffuta* «մեծ երեսով, գէշ, յոյր»:

Փափտա «գործիք մ'է որով երկաթը պտուտակ կը շինեն». գործածական է միայն Ակնայ բարբառին մէջ (տե՛ս ձանիկեան, Հնութիւնք Ակնայ, էջ 348): Անշուշտ օտար է, բայց մայր ձեռք անձանօթ:

Փէլէրին, փէլրոն «կանացի հագուստ մ'է՝ որ ուսերուն վրայ կը ձգեն» < Փրանս. *pâlerine*:

Փէլլան «գիւղանկար» < Փրանս. *pay-sage*. երկրաբառին պատճառաւ մեզմէ հետու կը մնայ իտալ. *paesaggio*:

Փէշէթա «սեղանի անձեռոց», թրք. *پەچەتا* *peçeta* < իտալ. *pezzetta* «փոքր կտոր», որ յն. *πετσέτα* ձեռք անցնելով՝ հասած է մեզի:

Փէստէֆ «երկաթէ տափակ թել մի, որով երկու արծաթ կտոր առժամանակեայ իրար կը կապեն, փակցունելու համար»: գործածական է Ակնայ բարբառին մէջ (տես ձանիկեան, Հնութիւնք Ակնայ, էջ 348). կը թուի եւրօպական փոխառութիւն, բայց ծագումն անյայտ է:

Փէրուֆէր «սափրիչ (եւրօպական ոճով)», թրք. *پەرکچار* *perukyar*. նյն. *περουκέρης* < իտալ. *perrucchiere*, որ բուն կը նշանակէ «կեղծամ շինող». ճիշտ այսպէս եւ ռուս. *парикмахеръ*, որ գերմաներէնէ փոխառեալ է եւ բուն կը նշանակէ «կեղծամ շինող», հիմայ կը գործածուի «սափրիչ» իմաստով:

Փըթփօլ «ոտքով գնդախաղ» (անգլիական խաղ մ'է) < անգլ. *football* (կարգա՛ փութփօլ):

Փըլաք «տափակ եւ լայն մետաղեայ սկուտեղ, որուն վրայ սուրճի, անուշի կամ օշարակի բաժակները շարելով՝ հիւրերուն կը մատուցանեն. մատուցարան» < Փրանս. *plateau* նոյն նշ.:

Փըլաքինա «լոնտակի» < իտալ. *platina*: Փըլաք «յատկապէս շէնքի կամ արագ պարծանութեանց» < Փրանս. *plan*:

Փըլիշ «չատ խառտ կերպաս մը» < Փրանս. *peluche*:

Փըլաքիֆ «լեզուի գործնական վարժութիւն» < Փրանս. *pratique*:

Փըլանկա «չղթայակալ բանտարկութիւն», թրք. *پارنکا* *paranka* < իտալ. *branca* «մարդ կամ անասուն կապելու շղթաներ»:

Փըլաշօլ «երկանիւ կառք». հմմտ. իտալ. *birocchio*, *baroccio* «սոյլակ», մեր բառը կրնայ գալ ասոր նուագական **birocchiuolo* ձեռք, որ թէեւ բառարաններու մէջ չեմ գտած, բայց կրնայ գաւառականի մը մէջ գոյութիւն ունենալ, ինչպէս որ նոյն բառէն ուրիշ նուագական մասնիկով ունինք *birocchino*, Վենետիկ բարբառով *birucino* «երկանիւ սոյլակ»:

Փըլեգանթէ բնի «անձ մը ներկայացընել» < Փրանս. *présenter*:

Փըլեֆա «տեսակ մը թղթախաղ». նյն. եւս *πρέφα* որ անշուշտ եւրօպացի բառ է:

Փըլեֆիֆա «վերջին գին, առանց սակարկութեան վաճառք» < Փրանս. *prix fixe*:

Փըլլանթի «չողակն», թրք. *پارلانتا* *parlanta* < իտալ. *brillante*, յոգ. *brillanti* «չողակներ»:

Փըլոքէթո «ստեւորական բողոքազիր» < իտալ. *protesto* «բողոք»:

Փըլոքէտան կամ ասիէ համաստեալ՝ փրոստ «բողոքական», թրք. *پروتستان* *protestan* < Փրանս. *protestant*:

Փըլօկրալ «ծրագիր (գպրոցի եւն)». կէս-ուսուճական բառ. < Փրանս. *programme*:

Փըլօստէլա «ատջեւը կապելու գոգնոց», նյն. *προστέλα*. երկուքն ալ կը թուին եւրօպական փոխառութիւն. մայր ձեռք անյայտ է:

Փըլօլա «փորձ (մանաւանդ նոր կարուող հագուստի նախափորձ)» < իտալ. *prova*, *pruova*:

Փիյաքա «կերակուրի պնակ», թրք. *پیاچا* *piyata* < իտալ. *piatto* «կերակուրի պնակ»,

որ դոյական դարձած է *piatto* «հարթ, տափակ» անականէն, իզականը *piatta*:

Փիյակա «զղեստի վրայ շինուած ծալքեր՝ իրր գարգ» < իտալ. *piega* «ծալք»:

Փիյանթա «կօշիկին կգերբը (տակի կողմէն)» < իտալ. *pianta* «ոտքին տակը»:

Փիյանթօ «վիճակահանութիւն», թրք. *پیاچو* *piyanko* < իտալ. *bianco* «վիճակահանութեան մէջ շահած՝ պարագ տոմս» (բուն կը նշանակէ «ձերմակ»):

Փիյանօ «դաշնակ», թրք. *پیاچو* *piyano* < Փրանս. *piano*, որ համաստեւած է *fortepiano* ձեռք, իսկ ասիկա ալ ուղղակի փոխառեալ է իտալերէնէ:

Փիյացա «ստեւորական հրապարակ. 2. պտոյտ, շրջագայութիւն», թրք. *پیاچا* *piyasa* «ստեւորական հրապարակ» < իտալ. *piazza* «հրապարակ (հասարակական). բայց տեղ՝ ուր վաճառականները առեւտուր կ'ընեն»:

Փիլե «վրան լաթ քաշած կրունկ կօշիկ». անշուշտ եւրօպական բառ մ'է, բայց մայր ձեռք անյայտ:

Փիլթարի «չափազանց մաքրակեր». թուի եւրօպական փոխառութիւն. բայց մայր ձեռք անձանօթ է:

Փիլնչօ «բարակ փոքրիկ գործիք մը, ծայրը փոսիկ, սակայ շէնքի գլուխները շակելու». գործածական է Ակնայ բարբառով (տե՛ս ձանիկեան, Հնութիւնք Ակնայ, էջ 348) < իտալ. *pinzo* «խայթոց (մեղուի եւն)»:

2. անասունները քշելու սրածայր վարոց. անշուշտ ունի նաեւ այսպիսի մասնագիտական նշանակութիւն. հմմտ. իր համագործները՝ Փրանս. *pince* «բարակ աքցան եւն», սպան. *pinzas* «աքցան»:

Փիփօ «ծխամորձ» < իտալ. *pipa*, *pippa*, որ սովորական ձեռք է, բայց կայ նաեւ *pippio*:

Փիֆէ «տեսակ մը լաթեղէն՝ վրան գուրս ցոյցած գարգերով» < Փրանս. *piqué*:

Փուլթօ «տպագրական տառերու չափ մը. կէտաչափ» (կէս-դրական բառ է) < իտալ. *punto*:

Փուլֆէթա «հերակալ» < իտալ. *forchetta* «եղան. 2. պատասաքալ». Վենետիկ բարբառին մէջ ունի նաեւ այս նշանակութիւնը, որ բառարաններու մէջ չեմ գտներ, նյն. եւս կ'ըսուի *φουρξέτα*.

Փուսուլա «տոմսակ. 2. ցուցակ. 3. կողմնացույց», թրք. *busula* < իտալ. *busula* «կողմնացույց». առաջին երկու նշանակությունները չկան իտալերենի մէջ, հետևաբար եւ ձեւացած են յետնաբար փոխաբերութեամբ: Մեզ հետ ճշտի նոյն է նյն. *πύσουλα*.

Փուփա «քամին ետեւէն փչելով՝ նաւին յաջողութեամբ եւ արագ յառաջանալը». ոճով կ'ըսուի նաեւ «սամար՝ փուփա կերթայ կոր «նաւը յաջող եւ արագ կը սահի կ'երթայ». նաեւ փխր. մարդոց կամ գործի համար. գործը փուփա կերթայ կոր «գործը շատ յաջող է». ի՞նչպէս էս. — է՛հ, փուփա — յալփա կերթանք կոր «աղէկ-զէշ կ'ապրինք» + իտալ. *poppa* «նաւին ետեւը», Վենետիկ բարբառով՝ *pupa* նոյն նշ. (այս հիմնական նշանակութիւնը չկայ հայերէնի մէջ. անոր տեղ կը գործածուի թրք. խըշ). նոյնպիսի ոճով իտալ. ալ կ'ըսուի *col vento in poppa* «ետեւէն քամիով, այն է՝ յաջողութեամբ», ինչպէս որ Փրանս. ալ կայ *avoir le vent en poupe* «գործը շատ յաջող երթալ»:

Փուփէք «փունջ» < Փրանս. *bouquet*:
 Փուփէ «ուտելիզներ պահելու դարան» < Փրանս. *buffet*:

Փոքա «սպիտակ հարց, *creuset*», թրք. *pot*. կը թուի եւրոպական, յատկապէս իտալական փոխառութիւն. թէեւ նման բառ մը չեմ գտած իտալերէնի մէջ, բայց հմմտ. Փրանս. *pot* «հողէ կամ մետաղէ աման», *potée* «ձուլարարի կաղապարի խմոր»:

Փոքէկրափ «լուսանկար պատկեր», թրք. *fotograf* < Փրանս. *photographie* «լուսանկարիչ», *photographie* «լուսանկար»:

Փոքին «կոշիկ», թրք. *potin* < Փրանս. *bottine* կամ իտալ. *bottino*:

Փոքինյառա «կոշիկի կոճակներու շարքը» < իտալ. *bottoniera* «հագուստին կոճակներու շարքը»: իտալերէնի ընդհանուր իմաստը մեր մէջ միայն կոշիկի համար մասնաորուելով՝ բառս այնուհետեւ կցուած է Փոքին «կոշիկ» բառին, որ պատահական նմանութիւն միայն ունի ասոր հետ (փոքին «կոշիկ» = Փրանս. *bottine*, իտալ. *bottino*, իսկ փոքինյառա = իտալ. *bottoniera*, Փրանս. *boutonnière*, որոնց արմատն է իտալ. *bottone*, Փրանս. *bouton* «կոճակ»): Այս կապակցութեամբ իտալ. բառին օ ձայնը դարձեր է ի:

Փոքրա, փոքրա «երես քսելու բրնձափոշի» < Փրանս. *poudre*. բայց ուրկէ՞ յառաջացած է մեր վերջին ձայնաւորը. հմմտ. նաեւ նյն. *μπούζρα*.

Փոլիթիքա «քաղաքականութիւն» < իտալ. *politica*:

Փոլիս «ոստիկան», թրք. *pulis* կամ *polis* < Փրանս. *police* «ոստիկանութիւն»:

Փոլիցա «փոխանակագիր, փոխգիր», թրք. *poliça* < իտալ. *polizza*:

Փոլիս «տեսակ մը պար» < Փրանս. *polka* «տեսակ մը պար, որուն ծագումը լեհական է»:

Փոլիթիքա «քաղաքականութիւն». նոյն իտալ. *politica* «քաղաքականութիւն» բառն է, որ ունի նաեւ այս նշանակութիւնը. մեր մէջ նշանակութեանց համեմատ ձայնաւորներն ալ փոխուած են:

Փոմաքա «հոտաւէտ իւղերով օժանդակ՝ զարդի համար» < իտալ. *pomata*:

Փոմփօն «կօշիկ երեսը իրրեւ զարդ դրուած բրդոտ փափուկ փունջ» < Փրանս. *pompon* «փունջ, ծոպերով զարդ»:

Փոմփէ «մետաքսանման բարակ կերպար մը» < Փրանս. *pongé*, որ կը ծագի ճարտական *Pongee* քաղաքին անունէն:

Փօն «թէյով ու քօնեակով պատրաստուած տաք ըմպելիք մը. ջերմօղի», թրք. *ponç* < Փրանս. *punch* (կարդա փօնջ) կամ անգլ. *punch* (կարդա՛ փնջ):

Փօստա «թղթատարութիւն. 2. նամակատուն», թրք. *posta* < իտալ. *posta*:

Փօրթմէն «դրամապանակ, մէջը դրամ զներու կաշեայ աման» < Փրանս. *porte-monnaie*:

(Շարունակելի): 2. ԱՃԱՌԵԱՆ

ՊԵՏՄՈՒԹԻՐԻՆ ԼԵԶԱՐԵԱՆ ՏՈՂՄԻ

(ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ՈՒՐՈՒԱԳԾԵՐ)

Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն Մ Ա Ս

Աշխատախիբեց՝ ՅՈՂՄԻՓ ԹԱԳԷՈՍԵԱՆ
 (Շարունակութիւն):

Ոչինչ այնպէս նշանաւոր անէ զմարդ, որպէս առաքինութեանց հանդէս: Թէ անմտաց են առ մեզ Հայկ եւ Տիգրան եւ Արամ, եւ Լազարեանցը բարեք ո՛չ մողասցին յաւիտեան:

Խաչիպեան ուսումնարանի աշակերտների ձօնը 1865 թ. ձեռագրանի 50-մեակի ստիւի:

Գ Լ ՈՒՆ Ա .

ԼԱԶԱՐԵԱՆ ՏՈՂՄԻ ՅԵՂԱՊԵՏ՝ ՂԱԶԱՐ
 ՆԱԶԱՐԵԱՆ ԼԱԶԱՐԵԱՆՅ
 (1700—1782)

Հայ ազգը կորցրեց իր անկախ պետականութիւնը 1393 թ. Ռուբինեանց հարստութեան անկումով:

Այնուհետեւ Հայաստանը բաժանուեց մի շարք մանր իշխանութիւններով, որոնցից շատերը մեծ նախանձախնդրութեամբ պահեցին ու պաշտպանեցին իրենց անկախ կամ կիսանկախ գոյութիւնը մինչեւ 18րդ դարը, բայց անգոր եղան բարձրանալու համար զային պետականութիւնն անդիմադրելու անհրաժեշտութեան գաղափարին: Կենդանախոյս ձգտումներն ու հակումները առաջ բերին նրանց միջեւ փոխադարձ հակառակութիւն ու թշնամութիւն, որոնց մէջ նրանք իսպառ ջլատեցին ու քայքայեցին իրենց Ֆիզիքական ու բարոյական ոյժերը...:

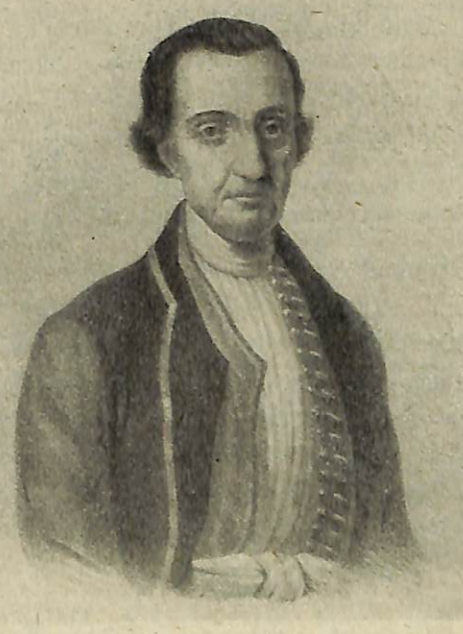
Կենտրոնական հակումների գերակայութիւնն եւ համագային պետականութեան զաղափարի թուլութիւնը հայ իշխանաւորների մէջ եղել են նաեւ հնում՝ հայ նախարարների մէջ, որի հետեւանքով Հայաստանը յաճախ դարձել է ռազմարեմ նրա թշնամիների համար արեւելքից եւ արեւմուտքից: Հայաստանը այդ ժամանակներում աւերուել է ու մոխրակոյտի վերածուել. բայց եւ այնպէս հայ ժողովրդի ո՛չ ստեղծագործ ոգին, ո՛չ էլ ազատասենյ ձգտումները երբեք չեն խորտակուել իսպառ. նա շարունակել է մի կողմից չհնացնել իր երկիրը, իսկ միւս կողմից մշակու-

թային կոթողներ կանգնեցնել, սակայն պետականորէն մնացել է կոտորակուած ու ջլատուած:

Ինչօ՞ւ. ինչօ՞ւմն է այս պատմական առեղծուածի գաղտնիքը:

Նիկոլ Աղբալեան այսպէս է պարզաբանում այդ երեւոյթը¹:

«Յեղական կենցաղն ու մտայնութիւնը շատ աւելի արմատացած ու գորաւոր եղան

Լազար Ն. Լազարեանց

քան պետաշէն մղումը: Այս մղումի լիակատար զարգացման արգելի դարձան երկրի կազմութիւնը, որ դիւրութիւն չէր տալիս մերձաւոր շփումների եւ փոխազդեցութեան. ինքնարաւ անտեսութիւնը, որ չէր ստեղծում տնտեսական գորաւոր կախում երկրի տարբեր մարզերի միջեւ. երկրի շուրջ ստեղծուած մեծ պետութիւնները, որ մեծապէս գնահատում էին մեր լեռնաշխարհը իբրեւ ռազմական դիրք թշնամու դէմ եւ իբրեւ ապահով անցք դէպի հակառակորդի աշխարհը, ուստի եթէ չէին գորում գրաւել երբեմն, սակայն միշտ քայքայում էին ներքին գորացման ու միութեան ձգտումը»:

Մասնանշուած բոլոր հանգամանքները ի գորու են եղել նաեւ 18րդ դարում Արեւելեան Հայաստանում, ուր գոյութիւն ունէին

¹ Պատմութիւն Հայոց զբաղմունքի, էջ 103: